

SIVILOMBUDSMANNEN

Barne-, ungdoms- og familieetaten, Region øst
Postboks 2233
3103 TØNSBERG

Vår referanse
2019/3675

Deres referanse

Vår saksbehandler
Silje Sønsterudbråten

Dato
03.06.2021

Svar på oppfølging etter Sivilombudsmannens besøksrapport til Jong ungdomshjem

Vi viser til Sivilombudsmannens rapport etter besøk til Jong ungdomshjem 24.-26. september 2019, Bufetats svarbrev datert 8. september 2020, Sivilombudsmannens svarbrev datert 27.10.2020, og Bufetats andre svarbrev om oppfølging av Sivilombudsmannens anbefalinger datert 01.12.21. Videre viser vi til vårt brev av 16. april 2021 og påfølgende møte med Bufetat region øst og leder for Jong ungdomshjem 4. mai 2021.

Barnevernsinstitusjoner der barn er plassert på tvang forvalter et regelverk som gir hjemmel til å utøve makt og tvang. I visse situasjoner vil det være nødvendig å iverksette tiltak for å hindre at beboerne ruser seg. En forsvarlig utøvelse av denne rollen forutsetter løpende refleksjon og et kritisk blikk på egen praksis. Det forutsetter også at det blir iverksatt endringer og tiltak dersom det viser seg at praksisen innebærer risiko for krenkelser av rettighetene til ungdommer som er plassert på institusjonen.

Gjennom Sivilombudsmannens besøksrapport ble Jong ungdomshjem og regional barnevernsmyndighet gjort kjent med ulike forhold som kan utgjøre en risiko for at rettighetene til ungdommer plassert der blir krenket. Svarene ombudsmannen har mottatt fra Bufetat region øst og Jong ungdomshjem gir bekymring for at dette i liten grad har bidratt til konkrete vurderinger og tiltak hos institusjonen.

Vi merker oss at flere av funnene som ble gjort under vårt besøk besvares med at disse ikke er uttrykk for praksis ved Jong ungdomshjem. Sivilombudsmannen savner i disse tilfellene en konkret redegjørelse for hvilke tiltak som er iverksatt for å unngå hendelser og avvik fra institusjonens fastlagte rutiner i framtiden. Dette vil være avgjørende for å redusere risikoen for at ungdommer som er plassert ved barnevernsinstitusjonen ikke får sine rettigheter ivaretatt.

Som en oppfølging av møtet 4. mai 2021 gjennomgår vi nedenfor de særlige punktene vi savner tilstrekkelig informasjon om fra Bufetat region øst og Jong ungdomshjem.

Anbefalinger knyttet til dokumentasjon av tvang

I vår rapport og etterfølgende korrespondanse har vi pekt på svakheter i institusjonens dokumentasjon av tvang. Dette gjelder beskrivelser av tvangsbruk (se rapportens kapittel 6.2.1) og beskrivelser av hvordan vedtak er gjennomgått med de aktuelle ungdommene (se

rapportens kapittel 6.2.2). Bufetat viser til at Jong ungdomshjem har et «stadig pågående arbeid» med å sikre god dokumentasjon av tvangsbruken. Det er uklart om dette refererer til nye tiltak som er satt inn etter besøket.

Svarbrevet viser til at nye maler for tvangsprotokoll, klager etter rettighetsforskriften og evaluering av tvangsbruk i barneverninstitusjoner vil bidra til å tydeliggjøre evaluering av tvangen med ungdommen. Ombudsmannen merker seg at alle ansatte får opplæring og veiledning i bruk av de nye malene.

Vi understreker imidlertid at kritikken i rapporten ikke knyttet seg til malene. Også i malene som ble benyttet på besøkstidspunktet var det et eget felt der evaluering av tvang med ungdommen skulle dokumenteres. Problemet som det pekes på i rapporten (kapittel 6.2.2) var at gjennomgåtte protokoller på dette punktet hadde identiske formuleringer, uten individuelle vurderinger som viste at det var gjennomført en reell evaluering av tvangsbruken og hvordan ungdommen fikk medvirke. En slik mangelfull dokumentasjon er også tidligere påpekt av Statsforvalteren.

Vi ber om en orientering om de konkrete tiltakene som er iverksatt for å sikre at tvang gjennomgås sammen med ungdommen og at den individuelle evalueringen dokumenteres.

Anbefalinger knyttet til bruk av fysisk tvang

Bufetat region øst viser videre til at alle ansatte får opplæring i rettighetsforskriften og forholdet til omsorgsansvaret. Det er imidlertid ikke mulig å se av Bufetats svar om dette er nye tiltak iverksatt eller forbedret etter besøket. Vi minner om at rapporten viser til at det under besøket kom frem informasjon om en situasjon der en ansatt hadde grepet inn fysisk overfor en ungdom uten at dette var dokumentert i tvangsprotokoll eller døgnrapporter for tiltak som faller inn under §13 (se rapportens kapittel 6.3).

Det fremgår ikke av svarbrev fra Bufetat om Jong ungdomshjem har gjennomført tiltak for å følge opp ombudsmannens anbefaling om å sikre at alle former for mindre inngripende tvangsbruk dokumenteres og begrunnes skriftlig.

Vi ber om en beskrivelse av hvilke konkrete tiltak som er iverksatt ved institusjonen for å følge opp ombudsmannens funn og anbefalinger på dette punktet.

Anbefaling knyttet til begrensninger i bevegelsesfriheten

Bufetat region øst slår fast at alle ungdommer ved Jong ungdomshjem har rett til å bevege seg fritt innenfor og utenfor institusjonen og at denne rettigheten kun begrenses etter en individuell og konkret vurdering.

Vår besøksrapport viste at dette ikke var klart for en rekke ansatte. I rapporten viser vi til at det syntes å være en utbredt oppfatning blant ansatte og ungdom at ungdom ikke kunne forlate institusjonen på egenhånd i den første perioden de var plassert på institusjonen (kapittel 6.4).

Vi kan ikke se at noen av tiltakene som beskrives i svarbrevene har som mål å sikre at det er tydelig for ungdommene hvilke rettigheter de har, inkludert retten til å forlate institusjonen og bevege seg fritt også i oppholdets første fase, med mindre det foreligger individuelle og konkrete vurderinger.¹ Ombudsmannen understreker at også ved begrensninger som besluttes ut fra omsorgsansvaret eller hensynet til trygghet og trivsel for alle på institusjonen, og hvor det ikke er krav om enkeltvedtak, bør de individuelle og konkrete vurderingene som ligger til grunn for begrensningene dokumenteres. Slik dokumentasjon vil være særlig aktuelt der det ut fra omsorgsansvaret besluttes å nekte en ungdom å forlate institusjonen.²

Vi ber om en beskrivelse av hvilke konkrete tiltak Bufetat har iverksatt ved institusjonen for å sikre at ansatte på dette punkt arbeider i tråd med barns rettigheter og rettighetsforskriften og at ungdommens rettigheter alltid gjøres tydelig, også for ungdommene selv.

Anbefalinger knyttet til ransaking

Ombudsmannen merker seg at Bufetat region øst i sitt svarbrev legger til grunn at ransaking kun skal gjennomføres i henhold til rettighetsforskriften og at ransaking er sentralt i opplæring ved institusjonen

Vi ber om en beskrivelse av hvilke konkrete tiltak Bufetat har iverksatt for å sikre at dette følges opp i praksis.

Anbefalinger knyttet til begrensninger i elektronisk kommunikasjon

Svaret fra Bufetat region øst og oppdaterte trivselsregler som er oversendt fra institusjonen, viser at inndragelse av mobiltelefon for alle på natt som en generell regel er fjernet fra trivselsreglene og erstattet med en oppfordring. Vi legger til grunn at ungdommene gjøres kjent med at dette er en frivillig ordning.

Sivilombudsmannen merker seg at det ikke er foretatt noen endringer når det gjelder ungdommenes tilgang til internett.

Ombudsmannen gjentar bekymringen for at ordningen med begrenset tilgang til institusjonens nett på dagtid, er et inngrep som kan komme i konflikt med retten til å ikke bli diskriminert etter Barnekonvensjonens artikkel 2. Vi gjør også Bufetat oppmerksom på tolkningsuttalelse fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet av 9. mars 2017 som viser til rundskriv Q-06/2007 der det blant annet framgår at:

«De aller fleste hjem har i dag en nettverksløsning tilpasset familiens behov. Tilsvarende må nettilgang anses som en del av institusjonstilbudet og være tilpasset barnas behov.

¹ Jf, rettighetsforskriften § 9 og § 22. Rundskriv Q-19/2012, side 14.

² Rundskriv Q-19/2012, side 38.

Direktoratet vurderer at det er utgifter som klart faller inn under institusjonens driftsutgifter.»

Tolkningsuttalelsen går også nærmere inn på hvilke begrensninger institusjonen kan fastlegge i husordensregler og understreker at:

«..institusjonen har ansvar for å ha nettverkløsning og tilgang på elektroniske kommunikasjonsmidler tilpasset barnas behov.»

Ombudsmannen understreker at barn og unge som bor på institusjon skal så langt som mulig ha et liv tilsvarende andre barn og unge. Bruk av mobiltelefon, nettbrett og pc er en stor del av unges hverdag, og en viktig plattform for kommunikasjon og kilde til kunnskap og informasjon. Det er også en stor del av ungdoms skolehverdag. Hovedregelen er derfor at de skal kunne brukes fritt på lik linje med barn og unge som ikke bor på institusjon. I den grad det gis adgang til å begrense bruk av mobiltelefon og andre elektroniske kommunikasjonsmidler, reguleres dette i rettighetsforskriftens §§ 11 og 24. Begrensinger som gjøres, enten det er ut fra omsorgsansvar eller som et tvangsvedtak, skal være knyttet til en konkret situasjon eller mistanke.

Vi ber om en beskrivelse av hvordan Bufetat vil sikre at ungdommer ved Jong ungdomshjem har lik tilgang til nett, basert på en fellesløsning, som er tilpasset barnas behov.

Anbefalinger knyttet til begrensninger i retten til privatliv

I svar fra Bufetat region øst understrekes det Jong ungdomshjem er enig i Sivilombudsmannens understrekning av betydningen av å sikre at ungdommenes rett til samvær med andre ungdommer ikke begrenses rutinemessig. Ombudsmannen merker seg at trivselsreglene er endret slik at det ikke lenger er en generell regel om at ungdom ikke får lov å være alene sammen.

De endrede trivselsreglene inneholder imidlertid et nytt punkt om at ungdommene som bor på Jong ungdomshjem ikke kan være inne på hverandres rom. I trivselsreglene begrunnes dette med retten til privatliv. Institusjonen har et ansvar for å sikre at ungdommenes trygghet og trivsel ivaretas. En generell begrensning av ungdommenes bruk av deres eget rom, inkludert at andre ungdommer er hos dem på deres rom, er imidlertid et inngrep i retten til privatliv, ikke en ivaretagelse av denne retten. Institusjonen kan veilede og sette i verk andre tiltak som ikke innebærer tvang eller generelle regler, men må fatte et konkret og individuelt begrunnet vedtak dersom det er nødvendig å hindre noen i å gå inn på andres rom. Dersom husordensreglene skal brukes til å bidra til å beskytte ungdommenes rett til privatliv på sitt eget rom, må dette være i form av regler som slår fast at ungdommene selv skal få bestemme hvem som skal besøke dem og at deres rett til å si nei til at andre kommer inn på deres rom skal respekteres.

Vi ber om at Bufetat region øst sikrer at denne nye regelen fjernes fra husordensreglene, eller endres i tråd med barns rett til privatliv.

Vi merker oss videre at situasjonen der en ungdom ble avkrevd å slette innhold på sin mobiltelefon omtales som «et unntak og på ingen måte vanlig praksis». Ombudsmannen understreker at ansatte aldri kan kreve av en ungdom at vedkommende sletter opptak på sin mobil, selv om dette er opptak av ansatte. Dette gjelder ikke minst i situasjoner der ungdommen er utsatt for maktbruk.

Vi ber om Bufetat region østs bekreftelse på at hendelsen ikke bare var et unntak, men et avvik, og at ansatte er orientert om at de ikke skal utsette beboere for press om å slette opptak eller annen dokumentasjon en ungdom har på sin mobil.

Anbefaling knyttet til retten til helse

I svarbrev viser Bufetat region øst til at Jong ungdomshjem har to rutiner for medisin håndtering, at disse er i tråd med Sivilombudsmannens anbefalinger og at institusjonen påser at all medisin plasseres i låsbart skap.

Det fremgår ikke av svaret om dette er nye rutiner eller om det var rutiner som forelå på besøkstidspunktet og at medisin håndteringen under besøket var et avvik fra disse. Vi konstaterer at Bufetat ikke lenger reiser tvil ved om dette var et brudd på taushetsplikten og forsvarlig medisin håndtering.

Vi ber om Bufetats beskrivelse av hva som er gjort for å hindre slike avvik i framtiden og hvordan eventuelle avvik vil bli registrert og fulgt opp.

Oppsummert

Det påhviler både institusjonen og regional barnevernsmyndighet ved Bufetat region øst et ansvar for å sikre at barnekonvensjonens bestemmelser etterleves.³ Sivilombudsmannen ser fram til Bufetat region østs oppfølging av ovennevnte punkter og ber om å motta denne senest 9. august 2021.

Vi har også orientert Statsforvalteren om ombudsmannens funn og anbefalinger for å legge til rette for at tilsynsmyndigheten kan følge med på at praktiseringen av institusjonens rutiner og behandlingsmetoder blir brakt fullt ut i samsvar med barnekonvensjonen og barnevernlovgivningen.

³ Rutiner for statlig regional barnevernsmyndighets årlige oppfølging av statlige barneverninstitusjoner, fastsatt av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet den 24. januar 2008 og revidert den 1. april 2010.

For ombudsmannen

Helga Fastrup Ervik
avdelingssjef

Silje Sønsterudbråten
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Kopi til:

Jong Ungdomshjem	Postboks 2233	3103	TØNSBERG
Barne- og familiedepartementet	Postboks 8036 DEP	0030	OSLO
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	Postboks 2233	3103	TØNSBERG
Statsforvalteren i Oslo og Viken	Postboks 325	1502	MOSS